

ZDENĚK KOS

Zkratky,
značky,
akronymy

HORIZONT
PRAHA
1983

Recenzovali

RNDr. ing. Miloš Svatoň

PhDr. Miloslav Churavý

Předmluva	(9)
Seznam zkratk jazyků	(11)
Zkratky, značky, akronymy	(13)
Tabulka řecké abecedy	(271)
Značky z řecké abecedy	(272)
Matematické značky	(278)
Astronomické značky	(281)
Mezinárodní značky	
atmosférických jevů	(282)
Hudební značky	(283)
Morseova abeceda	(288)

MESTSKA KNIHOVNA
KNIH. 52 ODD. 51
=====

R 5843

EXEMPLAR: 70

PŘEDMLUVA Na celém světě se projevuje tendence ke zkracování výrazových prostředků. Je to patrné i ve stále častějším používání zkratk, značek a akronymů; stalo se to nejen módou, ale i nutností (např. při strojovém programování). Zkratky a značky přinášejí úsporu místa a času, což jsou faktory v současné době stále závažnější. Technický pokrok, vznik a rozvoj nových vědních oborů, zakládání nových mezinárodních organizací vede rovněž k neustálému zvyšování počtu zkratk.

Zkratky se nejobvykleji vytvářejí tak, že se vypisuje první písmeno jednotlivých slov; většinou jde o tzv. iniciálové zkratky, složené z velkých počátečních písmen (ROH, OSN). Od zkratk v užším smyslu odlišujeme zkratková slova, *akronymy*, které se tvoří z počátečních slabik jednotlivých slov, nebo z charakteristické skupiny písmen. Tyto zkratky mají charakter slov (skloňují se). Jde zejména o názvy institucí a podniků (Semafor, Čedok).

Jako *značek* se používá jednak grafických zkratk s ustálenou podobou, jednak písmen z cizích abeced (např. řecké), a zvláštních nepísmenných grafických znaků, tzv. *ideogramů* (např. §). Velká většina značek vznikla ze zkratk slov, odlišila se však od vlastních zkratk tím, že se stala bezprostředním označením pojmu, nevázaným již na jeho jazykové vyjádření. Za značky se dnes považují také iniciálové zkratky názvů států (ČSSR) a různých institucí (NF).

Některé ze zkratk se staly zcela běžnými a všeobecně používanými (JZD), případně se již přijímají jako slova (laser); jiné jsou alespoň srozumitelné, i když jen malé procento čtenářů je umí správně dešifrovat v originále (UNESCO). Kromě toho se vyskytuje množství zkratk známých jen velmi úzkému okruhu odborníků (CAGI). Vedle českých zkratk se často přejímají zkratky z cizích jazyků, čímž pro neodborníka ztrácí texty srozumitelnost — nemluvě již o nejednotnosti a zmatcích při psaní a překladech cizích zkratk.

Tyto skutečnosti vedly k sestavení slovníku zkratk, značek a akronymů nejčastěji u nás používaných. V zahraniční literatuře se podobné publikace běžně vyskytují a jsou velmi vyhledávané. Naší snahou bylo podat výklad zkratk, obsáhnout co nejvíce oborů a vyjít tak tak vstříc potřebám co nejširšího okruhu uživatelů. Tam, kde

existuje několikery způsob psaní zkratk, byla použita forma nejvztější, nebo byl respektován pramen pro danou oblast nejautoritativnější.

Aby hledání ve slovníku bylo co nejjednodušší, vycházeli jsme z těchto zásad:

Jednotlivá písmena tvořící zkratku, značku nebo akronym (pokud leží v běžné rovině řádku), jsou brána jako souvislá řada bez ohledu na to, zda jsou mezi nimi mezery nebo tečky (mnoho zkratk se v literatuře vyskytuje jednou s tečkami, jednou bez nich; řídili jsme se převahou výskytu). Obdobná situace je v psaní značek fyzikálních a technických jednotek: zásadně uvádíme např. $m \cdot s^{-1}$, nikoliv m/s . Exponenty (v tomto případě $^{-1}$) nebo indexy (např. n ve značce a_n) nezahrnujeme do souvislé řady písmen tvořících zkratku nebo značku; jsou však pomocným kritériem při řazení značek se stejnými písmeny v základní rovině řádku (např. nejprve $m \cdot s^{-1}$, potom $m \cdot s^{-2}$).

Dalším kritériem pro řazení je typ písma: nejprve jsou uváděny zkratky a akronymy tištěné v běžné literatuře normálním typem písma; ve slovníku jsou vytištěny (v zájmu snazšího hledání) *tučně*. Po nich následují značky fyzikálních veličin vysazované *půltučnou kurzívou* a značky vektorových veličin sázené *půltučným gilem*. Tak např. nejdříve je řazeno v , potom v (měrný objem) a pak v (rychlost). V ojedinělých případech následuje ještě *skript* (*rondové písmo*).

V druhé části slovníku jsou zařazeny zkratky z řeckých písmen, které jsou uvedeny tabulkou řecké abecedy. Matematické, astronomické, meteorologické, Morseovy a hudební značky, jež nelze abecedně řadit, jsou uvedeny v přehledných tabulkách.

Rozsah publikace limitoval počet 8200 hesel. Budeme vděčni uživatelům tohoto slovníku za připomínky a návrhy na doplnění pro jeho případné další vydání.

Autor

alb. — albánsky	jap. — japonsky
angl. — anglicky	lat. — latinsky
arab. — arabsky	maď. — maďarsky
bul. — bulharsky	něm. — německy
č. — česky	pol. — polsky
dán. — dánsky	port. — portugalsky
esp. — esperanto	rum. — rumunsky
fin. — finsky	rus. — rusky
fr. — francouzsky	ř. — řecky
heb. — hebrejsky	slov. — slovensky
hol. — holandsky	srbch. — srbochorvatsky
indonés. — indonésy	šp. — španělsky
ir. — irsky	šv. — švédsky
it. — italsky	ukr. — ukrajinsky

A

- a** ar — jednotka plošného obsahu /100 m²/
a atto — předpona značící 10⁻¹⁸
a (lat.) annus — rok
a u osobních i nákladních vozů ČSD označení pro čtyři nápravy
a¹ název tónu, podle kterého se ladí
a absolutní vlhkost /vzduchu/
a měrná aktivita /radioaktivnost/
a měrná teplotní vodivost
a_i lineární aktivita; lineární hustota aktivity /radioaktivního zdroje/
a_m molární (molová) aktivita /radioaktivního zdroje/
a₀ Bohrov poloměr
a_S plošná aktivita; plošná hustota aktivity /radioaktivního zdroje/
a_V objemová aktivita; objemová hustota aktivity /radioaktivního zdroje/
a zrychlení
a_C Coriolisovo zrychlení
a_n normální zrychlení
a_n normálové zrychlení
a_t tečné zrychlení
A alt /v partitūře/
A ampér — jednotka elektrického proudu
A mezinárodní poznávací značka motorových vozidel Rakouska
A u osobních vozů ČSD označení pro vůz první třídy
Å angström — jednotka délky /10⁻¹⁰ metru/
A 0 až **A** 11 normalizovaný formát papíru základní řady /**A** 0 = 841 × 1189 mm, **A** 1 = 594 × 841 mm, **A** 2 = 420 × 594 mm, **A** 3 = 297 × 420 mm, **A** 4 = 210 × 297 mm, **A** 5 = 148 × 210 mm, **A** 6 = 105 × 148 mm, **A** 7 = 74 × 105 mm, **A** 8 = 52 × 74 mm, **A** 9 = 39 × 52 mm, **A** 10 = 26 × 37 mm, **A** 11 = 18 × 26 mm/
A_{int} mezinárodní ampér — jednotka elektrického proudu /0,999 85 ampéru/
A aberační konstanta
A aktivita /mohutnost radioaktivního zdroje/
A lineární hustota elektrického proudu
A nukleonové číslo; hmotnostní číslo
A plošný obsah; plocha; plocha průřezu; průřez
A poměrná pohltivost světla
A zvuková pohltivost
A_e poměrná pohltivost záření
A_n celková zvuková pohltivost
A_p tlaková práce
A_r relativní nuklidová hmotnost; relativní atomová hmot-

motorových vozidel okresu Zvolen	ZZN zemědělské zásobování a nákup
ZV závodní výbor	
ZVAK (slov.) Zásobovanie vodou a kanalizácia	Ž
Zväzarm (slov.) Zväz pre spoluprácu s armádou	ŽBS Železnobrodské sklo
ZvlTV zvláštní tělesná výchova	ŽĐAS Žďárské strojírny
ZVS Závody všeobecného strojírenství	ŽDB Železárny a drátovny Bohumín
ZVÚ Závody Vítězného února	ŽDH Železorudné doly a hutě
ZVVL Závody na výrobu vzduchotechnických zařízení	ŽNO Židovská náboženská obec
ZZ u nákladních vozů ČSD označení sdružené dvojice krytých vozů pro přepravu kusových zásilek	ŽOS Železniční opravny a strojírny
	žst železniční stanice

Písmo stojaté kurzíva		Název	Odpovídá latinkovému
A* α	A* α	alfa	a
B* β	B* β	beta	b
Γ γ	Γ γ	gama	g
Δ δ	Δ δ	delta	d
E* ε	E* ε	epsilon	e
Z* ζ	Z* ζ	(d)zéta	z
H* η	H* η	éta	e
Θ θ	Θ θ	théta	th
I* ι	I* ι	iota	j
K* κ	K* κ	kappa	k
Λ λ	Λ λ	lambda	l
M* μ	M* μ	mí	m
N* ν	N* ν	ný	n
Ξ ξ	Ξ ξ	ksí	x
O* ο	O* ο	omikron	o
Π π	Π π	pí	p
P* ρ	P* ρ	ró	r
Σ σ	Σ σ	sigma	s
T* τ	T* τ	tau	t
Υ* υ	Υ* υ	ypsilon	y
Φ φ	Φ φ	fi	ph, f
X* χ	X* χ	chi	ch
Ψ ψ	Ψ ψ	psí	ps
Ω ω	Ω ω	omega	o

* Hvězdičkou označených písmen se neužívá, aby nedošlo k záměně s písmeny latinskými

α (ř.: alfa) činitel zvukové pohltivosti

α délková roztažnost

α poměrná pohltivost světla

α součinitel přestupu tepla

α součinitel rekombinace

α součinitel vnitřní konverze

α stupeň disociace

α teplotní součinitel elektrického odporu

α_e poměrná pohltivost záření

α_i izobarický součinitel délkové roztažnosti

α_R teplotní součinitel elektrického odporu

α_s celkový součinitel zvukové pohltivosti

α_V objemová roztažnost; izobarický součinitel objemové roztažnosti

β^- (ř.: beta) elektron

β^+ pozitron

β rozpínavost; izochorický součinitel tlakové rozpínivosti

γ (řec.: gamma) jednotka hmotnosti / 10^{-9} kilogramu/

γ foton záření gama

γ gyromagnetický poměr

γ konduktivita; měrná elektrická vodivost

γ měrná tíha

γ molekulová polarizovatelnost

γ objemová roztažnost; izoba-

rický součinitel objemové roztažnosti

γ poměr měrných tepel; Poissonova konstanta

γ_i délková měrná tíha

γ_p magnetický poměr protonu

γ_p rozpínavost; izochorický součinitel tlakové rozpínivosti

γ_S plošná měrná tíha

Γ (ř.: gamma) expoziční konstanta záření gama

$\Gamma(^4X)$ expoziční konstanta záření gama

δ (ř.: delta) činitel akustického rozptylu

δ činitel znehodnocení /světelného zdroje/

δ součinitel tlumení

δ_r virtuální posuv

δ_{kr} kritický součinitel tlumení

δ_t torzní poddajnost

Δ (ř.: delta) přírůstek /určité veličiny např. za časový interval/

Δf kmitočtové pásmo

Δh kapilární elevace; kapilární deprese

ΔH reakční teplo /slučovací, rozpouštěcí/

Δi měrné skupenské teplo

ΔI skupenské teplo

Δm hmotnostní schodek

ΔM hmotnostní schodek

ΔT teplotní rozdíl

ΔU reakční teplo /slučovací, rozpouštěcí/

Δp přetlak

δW virtuální práce

$\Delta \varphi$ rozdíl potenciálů

$\Delta \Theta$ teplotní rozdíl

ε (ř.: epsilon) izotermická stlačitelnost; izotermický součinitel objemové stlačitelnosti

ε multiplikační faktor rychlých neutronů

ε permitivita

ε poměrné prodloužení /zkrácení/

ε_0 permitivita vakua

ε_r poměrná permitivita; relativní permitivita

ε_x poměrné prodloužení

ε_y poměrné příčné zkrácení

η (ř.: éta) dynamická vazkost

η počet neutronů uvolněných na jeden neutron pohlcený v palivu

η poměrné příčné zkrácení

η tepelná účinnost

η účinnost

η_{kr} kritická frekvence otáčení; kritické otáčky

η_t termická účinnost

ϑ (ř.: théta) teplota podle Celsia

ϑ disperze

ϑ logaritmický dekrement

ϑ zkrut

ϑ_C teplota podle Celsia

ϑ_F teplota podle Fahrenheita

ϑ_R teplota podle Réaumura

ϑ_s střední disperze

Θ (ř.: théta) poměrná změna objemu

Θ termodynamická teplota

Θ_b barevná teplota

Θ_g černá teplota

κ (ř.: kappa) objemová stlačitelnost

κ poměr měrných tepel; Poissonova konstanta

κ_e dielektrická susceptibilita

κ_m magnetická susceptibilita

κ_g Gaussova magnetická susceptibilita

λ (ř.: lambda) délková roztažnost, součinitel délkové roztažnosti

λ měrná tepelná vodivost

λ přeměnová konstanta; rozpadová konstanta

λ relaxační délka

λ střední volná dráha /molekuly/

λ štiřlostní poměr; štiřlost

λ vlnová délka

Λ^0 (ř.: lambda) hyperon lambda nula

$\tilde{\Lambda}^0$ antihyperon lambda nula

Λ hladina hlasitosti

Λ logaritmický dekrement

Λ logaritmický dekrement tlumení
 Λ permeace
 Λ tepelná vodivost
 Λ vlnová délka
 Λ_m molová /molární/ vodivost
 $\lambda_{\max} T$ konstanta Wienova zákona

μ (ř.: mí) mikro — předpona značící 10^{-6}

μ mikron — jednotka délky / 10^{-6} metru/

μ^- mion; mezon mí

μ^+ antimion; antimezon mí

μ dynamická vazkost

μ lineární součinitel zeslabení

μ magnetický moment

μ permeabilita

μ Poissonovo číslo

μ součinitel smykového tření

μ udržovací činitel /světelného zdroje/

μ_a atomový součinitel zeslabení

μ_a magnetický moment atomu

μ_A plošná hustota

μ_B Bohrov magneton

μ_e lineární součinitel absorpce energie

μ_e lineární součinitel zeslabení

$\mu_{e,a}$ atomový součinitel absorpce energie

$\mu_{e,m}$ hmotnostní součinitel absorpce energie

μ_j magnetický moment atomového jádra

μ_K lineární součinitel přenosu energie

$\mu_{K,a}$ atomový součinitel přenosu energie

$\mu_{K,m}$ hmotnostní součinitel přenosu energie

μ_l délková hustota

μ_l lineární součinitel zeslabení

μ_m hmotnostní součinitel zeslabení

μ_N jaderný magneton

μ_p magnetický moment protonu

μ_r poměrná permeabilita; relativní permeabilita

μ_b mikrobarn — jednotka plošného obsahu / 10^{-34} m²/

ν (ř.: ný) neutrino

ν_e elektronové neutrino

ν_μ mionové neutrino

ν činitel využití /světelného toku/

ν kinematická vazkost

ν počet neutronů uvolněných při jednom štěpení

ν Poissonovo číslo

ν_e valární množství

ν_E kinematická vazkost v Englerových stupních

ξ (ř.: kší) akustická výchylka

ξ rameno valivého tření

Ξ^0 (ř.: kší) hyperon kší nula

Ξ^- antihyperon kší nula

Ξ^- hyperon kší mínus

Ξ^- antihyperon kší mínus

π (ř.: pí) Ludolfovo číslo /3,141 59. .../

π^- antipion; antimezon pí

π^+ pion; mezon pí

π^0 pion; mezon pí nula

Π (ř.: pí) součin více činitelů

Π osmotický tlak

Π permitance

Π_{id} osmotický tlak ideálního roztoku

ρ (ř.: ró) hustota; měrná hmotnost

ρ křivost /čáry/

ρ objemová hustota náboje

ρ poměrná odrazivost světla

ρ rezistivita; měrný elektrický odpor

ρ střední křivost plochy

ρ_A plošná hustota

ρ_B parciální hustota /hmotnostní koncentrace na objem/

ρ_e poměrná odrazivost záření

ρ_i hustotní koncentrace i -té složky

ρ_l délková hustota

ρ_n normální hustota

ρ_v objemová hmotnost

ρ_v objemová hmotnost

ρ_θ měrný tepelný odpor

σ (ř.: sigma) normálové napětí

σ plošná hustota náboje

σ povrchové napětí

σ Stefanova-Boltzmanova konstanta

σ účinnost svítidla

σ účinný průřez

σ vlnočet

σ_c účinný průřez pro zachycení

σ_D dovolené napětí

σ_e účinný průřez pro pružný rozptyl

σ_E mez pružnosti v tahu a tlaku /respektive ve smyku/

σ_E spektrální účinný průřez

σ_t účinný průřez pro štěpení

σ_1 účinný průřez pro nepružný rozptyl

σ_K mez kluzu v tahu a tlaku /respektive ve smyku/

σ_n normálové napětí

σ_P mez pevnosti

σ_{red} redukované napětí

σ_s účinný průřez pro rozptyl

σ_{se} účinný průřez pro pružný rozptyl

σ_{sl} účinný průřez pro nepružný rozptyl

σ_{tot} celkový /totální/ účinný průřez

σ_U mez úměrnosti v tahu a tlaku /respektive ve smyku/

σ_Ω diferenciální /úhlový/ účinný průřez

$\sigma_{\Omega,E}$ spektrální diferenciální účinný průřez

Σ (ř.: sigma) součet více sčítanců

Σ^- hyperon sigma mínus
 $\bar{\Sigma}^-$ antihyperon sigma mínus
 Σ^0 hyperon sigma nula
 $\bar{\Sigma}^0$ antihyperon sigma nula
 Σ^+ hyperon sigma plus
 $\bar{\Sigma}^+$ antihyperon sigma plus
 Σ makroskopický účinný průřez
 Σ_t celkový /totální/ makroskopický účinný průřez
 Σ_{tot} celkový /totální/ makroskopický účinný průřez

τ (ř.: tau) čas; časová konstanta
 τ činitel průzvučnosti
 τ lineární hustota /elektrického/ náboje
 τ poměrná propustnost světla
 τ smykové napětí
 τ střední doba života /radioaktivního atomu; elementární částice/
 τ účinnost svítidla
 τ_0 poměrná propustnost záření

φ (ř.: fi) elektrický potenciál
 φ hustota světelného toku
 φ hustota tepelného toku
 φ hustota toku částic
 φ optická mohutnost
 φ relativní vlhkost /vzduchu/
 φ_0 hustota zářivého toku
 φ_λ hustota spektrálního světelného toku

Φ (ř.: fi) absolutní vlhkost vzduchu /respektive plynů/
 Φ hustota prošlých částic
 Φ magnetický indukční tok
 Φ světelný tok
 Φ tepelný tok; tepelný výkon
 Φ_0 zářivý tok
 $\Phi_{e\lambda}$ monochromatický zářivý tok; spektrální koncentrace zářivého toku
 Φ_D celkový tok částic; emise zdroje /dříve nevhodně vnější záření/
 Φ_s Gaussův magnetický tok
 Φ_λ spektrální světelný tok

χ (ř.: chi) akustická výchylka
 χ_0 dielektrická susceptibilita
 χ_0 tok intenzity elektrického pole
 χ_m magnetická susceptibilita
 χ_s Gaussova elektrická susceptibilita

ψ (ř.: psi) hustota toku energie
 ψ hustota světelného toku
 ψ součinitel trakčního odporu
 Ψ (ř.: psi) hustota zářivého toku
 Ψ elektrický indukční tok
 Ψ_λ hustota spektrálního světelného toku

ω (ř.: ómega) prostorový úhel
 ω úhlová rychlost; úhlový kmitočet; úhlová frekvence; kruhová frekvence; pulzatance

ω_0 vlastní úhlová frekvence
 ω_{res} rezonanční úhlová frekvence
 Ω (ř.: ómega) ohm — jednotka elektrického odporu; impedance; reaktance
 Ω^- hyperon omega mínus
 $\bar{\Omega}^-$ antihyperon omega mínus
 Ω_a akustický ohm /jiný název pro Pa . s . m⁻³/
 Ω_{int} mezinárodní ohm — nepatří do soustavy SI; jed-

notka rezistance; impedance; reaktance /1,000 49 ohmu/
 Ω_m mechanický ohm — jednotka mechanické impedance; mechanické rezistance; mechanické reaktance
 Ω prostorový úhel
 Ω úhlová rychlost; úhlová frekvence
 $\Omega \cdot m$ ohm metr jednotka rezistivity; měrného elektrického odporu

+	plus
-	mínus
. ×	krát, násobeno
: - /	děleno, lomeno
%	procento
‰	promile
=	rovná se
≠	nerovná se, není rovno
≡	je totožno, je identicky rovno
≢	není totožno, není identicky rovno
≈	rovná se přibližně
≐	je po zaokrouhlení rovno
∝	je úměrno
≍	odpovídá; např. 1 cm ≍ 500 kg značí, že na výkresu 1 cm odpovídá 500 kg
>	je větší než
<	je menší než
≥	je větší nebo rovno, nejméně rovno
≤	je menší nebo rovno, nejvýše rovno
≫	je mnohem (řádově) větší
≪	je mnohem (řádově) menší
$\sqrt{a}$	druhá odmocnina čísla a
$\sqrt[n]{a}$	n -tá odmocnina čísla a
$ a $	absolutní hodnota čísla a
$n!$	n faktoriál (např. $4! = 1 \cdot 2 \cdot 3 \cdot 4 = 24$)
$(2n)!!$	$2n$ polyfaktoriál (např. $6!! = 2 \cdot 4 \cdot 6 = 48$)
$(2n-1)!!$	$2n-1$ polyfaktoriál; (např. $5!! = 1 \cdot 3 \cdot 5 = 15$)
$\binom{n}{k}$	n nad k ; binomický koeficient; $\binom{n}{k} = \frac{n(n-1)(n-2)\dots(n-k+1)}{k!}$
Σ	součet, např. $\sum_{k=1}^n = a_1 + a_2 + a_3 + \dots + a_n$

Π	součin; např. $\prod_{k=1}^n \left(1 + \frac{1}{k}\right) = \left(1 + \frac{1}{1}\right)\left(1 + \frac{1}{2}\right) \dots \left(1 + \frac{1}{n}\right)$
$\begin{vmatrix} a_{11} & a_{12} \\ a_{21} & a_{22} \end{vmatrix}$	determinant
$\begin{pmatrix} a_{11} & a_{12} & a_{13} \\ a_{21} & a_{22} & a_{23} \end{pmatrix}$	matice
$a_{ij}, \mathbf{A}$	matice
$\overline{AB}$	délka úsečky AB
$\widehat{AB}$	oblouk AB
$\sphericalangle$	úhel; např. $\sphericalangle a$; $\sphericalangle AVB$ nebo $\sphericalangle AVB$ je úhel s vrcholem V
$\parallel$	je rovnoběžno
$\uparrow\uparrow$	je souhlasně rovnoběžno
$\updownarrow$	je nesouhlasně rovnoběžno
$\perp$	je kolmo
$\sim$	je podobno
$\cong$	je shodno
$^\circ$	stupeň
'	minuta
"	vteřina
^{g}	grád
^{c} nebo ^{s}	setina grádu
^{cc} nebo ^{ss}	desetitisícina grádu
$\in$	je prvkem množiny
$\notin$	není prvkem množiny
$\subset$	je podmnožinou
$\cap$	je průnikem
$\cup$	je sjednocením
$\langle a, b \rangle$	uzavřený interval
(a, b)	otevřený interval
$[a, b)$	zleva otevřený a zprava uzavřený interval

$\langle a, b \rangle$	zleva uzavřený a zprava otevřený interval
$\rightarrow$	blíží se
$\lim_{x \rightarrow a} f(x)$	limita funkce $f(x)$ v bodě $x = a$
$\Delta f(x)$	přírůstek funkce $f(x)$; difference funkce $f(x)$
$f'(x)$	derivace funkce $f(x)$
$f^{(n)}(x)$	n -tá derivace funkce $f(x)$
$\frac{\partial f(x_1, x_2, \dots, x_n)}{\partial x_i}$	parciální derivace funkce $f(x_1, x_2, \dots, x_n)$ podle proměnné x
$df(x)$	diferenciál funkce $f(x)$
$\int f(x) dx$	neurčitý integrál funkce $f(x)$
$\int_a^b f(x) dx$	určitý integrál funkce $f(x)$ od a do b
$\iint_A f dA$	dvojný integrál funkce f po rovinném oboru A
$\iiint_V f dV$	trojný integrál funkce f po prostorovém oboru V
$\int_C f ds$	křivkový integrál funkce f po křivce C ; integraci po uzavřené křivce označujeme: $\oint_C f ds$
$\iint_S f dS$	plošný integrál funkce f po ploše S ; integraci po uzavřené ploše označujeme: $\oint_S f dS$
$\mathbf{a} \cdot \mathbf{b}$	skalární součin vektorů $\mathbf{a}$, $\mathbf{b}$
$\mathbf{a} \times \mathbf{b}$	vektorový součin vektorů $\mathbf{a}$, $\mathbf{b}$ v tomto pořadí
$[\mathbf{a}, \mathbf{b}, \mathbf{c}]$	smíšený součin vektorů $\mathbf{a}$, $\mathbf{b}$, $\mathbf{c}$ v tomto pořadí
Δ	Hamiltonův operátor; nabla
∇	Laplaceův operátor; delta
$\text{grad } \varphi$; $\nabla \varphi$	gradient skalární funkce φ
$\text{div } \mathbf{a}$; $\nabla \cdot \mathbf{a}$	divergence vektorové funkce $\mathbf{a}$
$\text{rot } \mathbf{a}$; $\nabla \times \mathbf{a}$	rotace vektorové funkce $\mathbf{a}$

SLUNEČNÍ SOUSTAVA

$\odot$ Slunce	$\♂$ Mars	$\♁$ Neptun
$\♀$ Merkur	$\♃$ Jupiter	$\♇$ Pluto
$\♀$ Venuše	$\♄$ Saturn	$\♁$ Měsíc
$\♁$ Země	$\♅$ Uran	$\rightarrow \odot$ kometa

γ jarní bod	$\square$ kvadratura
ω podzimní bod	$\hookleftarrow$ opozice
Ω vzestupný uzel	$\bullet$ nový Měsíc
$\oslash$ sestupný uzel	☾ první čtvrt
$\circ$ konjunkce — stejná délka nebo rektascenze	☿ úplňk
	☾ poslední čtvrt

SOUHVĚZDÍ ZVĚROKRUHU

γ Skopec (Beran)	$\♌$ Lev	$\♏$ Střelec
β Býk	$\♍$ Panna	$\♎$ Kozoroh
Π Blíženci	$\♎$ Váhy	$\♊$ Vodnář
$\♋$ Rak	$\♏$ Štír	$\♐$ Ryby

OSTATNÍ NEBESKÁ TĚLESA

$\oplus$ kulová hvězdokupa	$\odot$ prstencová mlhovina
$\bigcirc$ planetární mlhovina	$\star$ hvězda

* sníh	☐ náledí, zmrázky
● déšť	*→ sněhová vánice
⋆ sníh s deštěm	☒ souvislá sněhová pokrývka
✕ sněhové krupky	⌞ bouřka
9 mrholení	(⌞) vzdálená bouřka
▲ kroupy	☙ silný vítr
⌒ rosa	☙ bouřlivý vítr
Y jinovatka	⌒ duha
└ jíní (šedý mráz)	○ výborná dohlednost
≡ mlha	▽ srážky v přeháňkách
= kouřmo	△ zmrzlý déšť
∞ zákal	≡: mžení (při mlze)

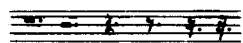
	notová osnova
	houslový klíč (G)
	basový klíč (F)
	altový klíč (C)
	sopránový klíč (C)
	mezzosopránový klíč (C)
	barytonový klíč (C)
	francouzský houslový klíč (G)
	barytonový klíč (F)
	subbasový klíč (F)
	čtyřčtvrtová (celá) nota; čtyřčtvrtová (celá) pomlka
	dvoučtvrtová (půlová) nota; dvoučtvrtová (půlová) pomlka
	čtvrtová nota; čtvrtová pomlka
	osminová nota; osminová pomlka
	šestnáctinová nota; šestnáctinová pomlka
	dvaatřicetinová nota; dvaatřicetinová pomlka
	čtyřiašedesátinová nota; čtyřiašedesátinová pomlka

trámec noty osminové;
trámec noty
šestnáctinové;
trámec noty
dvaatřicetinové;
trámec noty
čtyřiašedesátnové

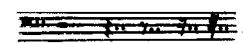
tečka u not (hodnota
o polovinu původní
noty delší)

tečka u pomlk
(hodnota o polovinu
původní pomlky delší)

dvě tečky u not
(hodnota o tři čtvrtiny
původní noty delší)

dvě tečky u pomlk
(hodnota o tři čtvrtiny
původní pomlky delší)

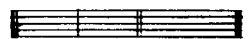
nejčastěji užívané
druhy čtvrtových
taktů

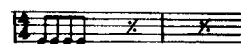
nejčastěji užívané
druhy osminových
taktů

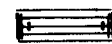
obyčejná nota;
staccato; portamento;
legato; akcent; akcent

taktová čára začáteční;
taktová čára
jednoduchá;
taktová čára dvojité;
taktová čára konečná

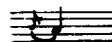
opakovací znaménka

repetice
(opakovací znaménko)

césura (nádech, odtah ap.)

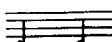
příraz

glissando

glissando

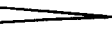
flažolety (různé zápisy téhož druhu)

arpeggio

crescendo

decrescendo

oblouček vrchní

oblouček spodní

znaménko segno

znaménko segno

koruna (fermata)

odrážka

dvojodrážka

křížek

dvojkřížek

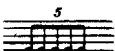
bé

bb dvojbé

 triagl

 triola

 kvartola

 kvintola

 sextola

8..... hra o oktávu výše

8..... hra o oktávu níže

 clustery (tzv. klastry) na bílých klávesách;
clustery na černých klávesách

 hra smyčcem směrem nahoru

 hra smyčcem směrem dolů

 trylek

 nátryl

 obal

 martellato

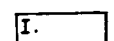
 tremolo

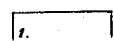
 náraz

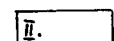
ped. pedál

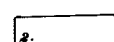
P pedál

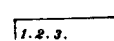
P pedál

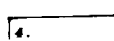
 I. prima volta

 I. prima volta

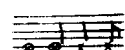
 II. sekunda volta

 II. sekunda volta

 I. 2. 3. prima volta (při trojím opakování)

 4. finální volta

 ukázka zjednodušeného zápisu
šestnáctinových not (hraje se
8 šestnáctin);
ukázka zjednodušeného zápisu osminových
not (hrají se 4 osminové noty)

 ukázka zápisu partu bicích nástrojů

.—	a (akát)
—...	b (blýskavice)
—.—.	c (cílovníci)
—..	d (dálava)
.	e (erb)
..—.	f (filiálka)
—.—.	g (gnómóny)
....	h (hrachovina)
-----	ch (chvátá sám dál)
..	i (ibis)
.-----	j (jasmín bílý)
—.—	k (království)
.—..	l (lední hokej)
---	m (mává)
—.	n (národ)
----	o (ó ó ó)
.---.	p (papírníci)
---.—	q (kvílí orkán)
.—.	r (rarášek)
...	s (sobota)
—	t (tón)
..—	u (učený)
...—	v (vyvolený)
.---	w
—..—	x (xerofilní)
—.—.—	y (ý se ztrácí)
---..	z (zpíváme jen)

.. . . .	tečka
.—.—.—	čárka
---.—.—	vykřičník
—.—.—.	středník
—....—	pomlčka
—.—.—	pozor!
—.—.—..	pomaleji!
...—.	rozumím
.....	nerozumím (omyl)
.—.—	konec
.-----	1
..-----	2
...-----	3
....-----	4
.....	5
—....	6
---...	7
-----..	8
-----.	9
-----	0

ZDENĚK KOS

Zkratky, značky, akronymy

Obálku navrhl a graficky upravil Josef Kalousek

Odpovědná redaktorka PhDr. Renáta Knotová

Technický redaktor Milan Mysliveček

Vydal Horizont, nakladatelství Socialistické akademie ČSSR,

v Praze roku 1983 jako svou 774. publikaci

Vytiskl Tisk, knižní výroba, n. p., Brno, závod 3, Český Těšín

Vydání první. Stran 292. Náklad 20 000 výtisků

AA 14,44, VA 15,18

40-049-83

Tematická skupina 12/2

Cena brož. Kčs 30,—

Cena váz. Kčs 35,—

401/856